

24
24

TOESPRAAK

OVER

HET GOEDE EN HET GEVAARLIJKE

VAN

CHRISTELIJKE VEREENIGINGEN,

287¹⁶-

gehouden in eene openbare zamenkomst der Christelijke
Jongelings-Vereeniging te 's Gravenhage,

DOOR

J. H. GUNNING, Jr.

(UITGEGEVEN TEN VOORDEELE DER HAAGSCHE JONGELINGS-
VEREENIGING.)

'S GRAVENHAGE,
M. J. VISSER.

—
1865.

140

TOESPRAK

HET GOEDE EN DE VERBODEN

CHRISTENDE VERBODEN

ui
za
Jo
Na
za
de
on
op
sti
te
we
de
ac
oo
fal
de
lin

we
ik
Cl
ov
de
se

139

ZEER GEACHTE HOORDERS!

Gaarne geef ik, hier optredende, aan de mij gedane uitnoodiging gehoor. Vereenigingen gelijk zij, die deze zamenkomst heeft daargesteld, acht ik zeer heilzaam. Jongelingsvereenigingen kunnen van uitgebreid nut zijn. Namelijk als zij aan hare vereischen voldoen. Als zij niet zamenkomen tot bepaalde stichting in den gewonen zin des woords, niet om zich, in naam der godsdienst, te onttrekken aan den invloed der denkbeelden, die onze eeuw op elk gebied beheerschen; maar om, ziende op het toekomstig maatschappelijk leven waar de jongelingen hopen in te treden, elkander op te leiden tot eene waarlijk christelijke wereldbeschouwing. Als zij kunst, wetenschap en de eischen des maatschappelijken levens niet buitensluiten noch verachten, maar integendeel al deze dingen ernstig onder de oogen zien en trachten ze grondig te kennen en door den fakkel van de christelijke waarheid toe te lichten: om op deze wijze het apostolisch woord te behartigen: „Jongelingen, gij zijt sterk en hebt den booze overwonnen”.

Ik meen dat met die roeping in verband is het onderwerp, dat ik voor deze toespraak heb aangekondigd. Zal ik spreken over het goede en het gevaarlijke van Christelijke Vereenigingen, en wellicht daarbij over het tweede uitvoeriger dan over het eerste handelen, het zal u blijken dat dit niet is omdat in mijne schatting het gevaarlijke boven het goede overweegt, maar

eenvoudig omdat het goede meer algemeen erkend is en minder toelichting behoeft.

Christelijke vereenigingen zijn op zich zelve goed en noodig. Het christendom eischt zamenvoeging uit zijnen aard. De geheele waarheid, die wij als christenen belijden, wekt voortdurend en in al hare deelen het denkbeeld vereeniging, zamenvoeging op. Hetzij de tegenstelling tusschen het Rijk Gods en het Rijk des Satans wordt aangemerkt, hetzij CHRISTUS als Hoofd, wij als leden des lichaams, of de gemeente als een tempel, door zamenvoeging van levende steenen gevormd, wordt beschouwd, of de liefde, die samenbindt, als hoogst gebod erkend wordt. Verder, in de wereld vereenigen zich de krachten des kwaads, en dwingen Gods kinderen, daar tegenover hetzelfde te doen. Als kaf, dat op een hoop ligt vóór de verbranding, worden de kinderen der wereld, door het algemeene voorbeeld en de gezelligheid te zamen gehouden. De centralisatie, dat hoogst opmerkelijk teeken onzes tijds, zal voorzeker in de toekomst den Anti-christus ten dienste staan die, in het middelpunt gezeteld, zijn gansche gebied te zamen houdt, overziet en met een oogwenk beheerscht. De machten der aarde beraadslagen te zamen tegen den Heer en Zijn Gezalfde, om hunne touwen van zich te werpen.

Voorts dient vereeniging den Christen, om zijne eenzijdigheid door samenwerking met anderen te leeren kennen en bestrijden. IJzer scherpt men met ijzer, alzoo een man het aangezicht zijns naasten.

Om deze en nog vele andere redenen wenschen wij vereeniging; voor zending, voor armbezoek, voor onderwijs, voor honderd andere dingen meer. Vereeniging tot velerlei

doel, onder velerlei namen. Ja wij wenschten dat er nog veel meer vereeniging ware. Ook op maatschappelijk gebied. Een hooggeplaatst staatsman die aan het voorrecht van aanzien en rang, het veel grooter voorrecht van een beslist christelijk geloof paart, maakte er mij onlangs opmerkzaam op, dat vele ambachten in den lageren burgerstand hier ter stede zeer veel door doeltreffende vereeniging der arbeidende krachten zouden winnen. Namelijk door, onder goede leiding, ieders bijzondere geschiktheid voor deze of gene bijzonderheid van zijn ambacht aan te wenden tot samenwerking voor een zekere corporatie, die voor ieder harer leden rijker vrucht afwerpen zou, dan thans ieders op zich zelf staande werkzaamheid hem levert.

Doch ik ga dit voorbij en houd mij bij het gebied der bepaald-geestelijke dingen. Hier kon het beginsel van broederlijke vereeniging nog veel meer toegepast worden, dan thans geschiedt.

Er moesten nog meer vereenigingen zijn. Niet tot stichting in den meer gewonen zin van dit woord. Bijbellezingen, Oefeningen en dergelijke zamenkomsten hebben wij in onze stad niet alleen genoeg, maar te over. Ik vrees daarvan eene schadelijke uithuizigheid bij velen. Maar ik bedoel zamenkomsten, niet, gelijk dezen, tot gemeenschappelijk genot, maar tot arbeid. Er is, helaas! niet genoeg zamenwerkende liefde onder de geloovigen. Ik wijt dit niet aan bepaalde personen. De geheele kerkelijke toestand boezemt weinig vertrouwen in, en daardoor stelt men zich, ook in deze dingen, te weinig onder den zegen van het geestelijk ambt. Deed men dit meer, men zou nog meer vereenigingen kunnen daarstellen met hoop op zegen. Zal ik een voorbeeld noemen? ik wijs U op het wenschelijke van eene vereeniging der vele in onze stad op zich zelf staande Zondagsschool-onderwijzers.

opdat men elkaar opbouwe in de juiste behandeling dezer moeilijke taak en niet, b. v. door achterstelling van de bijbelsche geschiedenis bij afgetrokken leerbepalingen, tot schromelijke verderving van dezen arbeid vervalle.

Genoeg hierover. Laat ons nu vragen: wat is bij alle deze en dergelijke vereenigingen het allervoornaamst vereischte? Mijn antwoord is:

1°. Persoonlijke zelfstandigheid des geloofs, zoodat men zijn geweten in zich zelve hebbe en het niet overbrenge op de vereeniging tot welke men behoort, en den geest, de bezieling niet wachte van de zamenvoeging, maar dien geest zelf persoonlijk er in brenge.

2°. Moed en ootmoed tot gemeenschappelijke schuldbelijdenis en bekeering, waar die noodig is.

Deze vereischten noemende, heb ik tevens de groote gevaren, die met vereenigingen gepaard gaan, aangeduid.

De Heer dien wij dienen, dringt zeer aan op geheimhouding (MATTH. 6 : 1—18) in de aalmoezen waardoor wij liefde oefenen jegens anderen, in het vasten waardoor wij het eigen vleesch bedwingen, in het bidden waarbij wij tot God gaan. En zulks omdat het allertêerste is, de geheimenis van het persoonlijke leven.

Hiertegen wordt onnoemelijk veel gezondigd door vereeniging onder allerlei vorm en naam. Bij onze giften, zie de openbare verslagen, optellingen, rondgaande lijsten, met zoo veel ongeestelijks dat der liefdadigheid hare wijding beneemt. Bij ons bidden, zie wederom de beschrijvingen, de uitvoerige verslagen, het hechten op veelheid der biddenden. het letten op gevierde voorgangers, het bidden om van elkaar gehoord te worden: de staande formules van aanbeveling in elkanders voorbede (b. v. in brieven); vaak van gansch onbekende personen

die een „christelijk” blad aan de voorbede van al de lezers aanbeveelt, alsof niet de voorbede de hoogste be- tooning der vrije, op persoonlijke betrekking rustende, van God gewerkte liefde ware! (1) Voorwaar, in dit alles is zeer veel farizeïsme, d. i. schijnheiligheid of goedgemeende vormelijkheid, (hemelsbreed van geveinsd- heid onderscheiden). Vrome, hooggeschatte personen gaan vóór: men vreest oprechtelijk, dat men zelf geen goed christen zou zijn, indien men hen niet navolgde, en zoo dwingt men zich ter goeder trouw in die vormen.

Van waar dit alles? Dikwerf uit verkeerde vereeni- gingszucht. Velen zijn persoonlijk ootmoedige nederige christenen. Maar men sluit zich tot eenige werkzaam- heid aan elkaar, of ook zonder bepaalde werkzaamheid, bloot uit den drang der gemeenschappelijke overtui- ging, en zoo ontstaat het gevaar.

Een woord over „christelijke werkzaamheden.” Dit spraakgebruik is gevaarlijk, even als dat, waarbij men van „christenen” spreekt terwijl men „geloovigen” bedoelt. Christenen toch zijn alle belijders van CHRISTUS,

(1) Voorbede is het hoogste en heiligste in het christelijk liefdebe- toon. Hare werking in de gemeente is ondenkbaar groot. LUTHER overdrijft niet, als hij het winnen der veldslagen door machtige vor- sten niet aan hun krijgsbeleid of legersterkte, maar aan de voorbede hunner geloovige onderdanen toeschrijft. Maar om voor iemand te bidden moet ik in zekere betrekking tot hem gekomen zijn. Ik behoef hem vol- strekt niet gezien te hebben of persoonlijk te kennen; maar hij moet door eene of andere leiding Gods, om zijns zelfs of der gemeente wille of om den wille van iemand anders dien ik lief heb, op mijn hart ge- bonden zijn. Anders kan de voorbede niet de overvloeiing der liefde zijn, die voor Gods aangezicht aan het hart ontstroomt. En is zij dat niet, dan is zij een vorm. Zeker zijn er wel weinige dingen die ons, als wij ons met de Apostolische gemeente vergelijken, zoo zeer van zonde en groote ellende overtuigen, als de weinige omvatting en innigheid onzer voorbede. Toch schuilen er zeker hier en daar nog vele voorbidders, van uit wier binnenkamer de oordeelen Gods over de gemeente en over de wereld worden tegengehouden.

ook de naamchristenen : want met dit woord wordt eenvoudig de tegenstelling tegen Joden , Heidenen en Mohammedanen gemeend. Maar als men „ christenen ” zegt en „ de geloovigen ” bedoelt, dan verloochent men kortweg den ganschen christelijken Doop. Even gevaarlijk is de benaming „ eene christelijke werkzaamheid ” als men eenvoudig eene werkzaamheid bepaald tot uitbreiding van Gods koninkrijk wil aanduiden. Of, meent men met dat woord eene werkzaamheid die uit den geloove geschiedt? Dan hangt de christelijkheid van een werk niet af van hetgeen men doet, maar van den geest waarin men het doet. Die hoogmoedig of loonzuchtig voor armen of heidenen werkt, doet eene onchristelijke, — wie uit den eenvoud en den ernst des geloofs een gewoon dagelijksch handwerk uitoefent, doet eene christelijke werkzaamheid.

Tot ons onderwerp terug. Men sluit zich aan elkaar, hetzij met hetzij zonder bepaalde werkzaamheid; in elk geval uit gemeenschap van overtuiging. Welk is nu het gevaar? Het verlies van ootmoed. Ik bedoel hier niet zoo zeer dit, dat ieder lid op zich zelf in het oog der anderen zijn ijver wil blootleggen en soms, onverzekerd in het eigen binnenste omtrent zijn deelgenootschap aan den Heer, eene bevestiging door den lof van broeders begeert. Dit meen ik niet hoofdzakelijk. Maar ik meen vooral den collectieven hoogmoed. Als Vereeniging staat men tegenover de wereld, al te vaak als zuurdeeg naast het meel. Even als menig Nederlander persoonlijk zeer ootmoedig is, maar in de beschouwing van zijn Vaderland en diens geschiedenis aan zijn hoogmoed vrij spel laat. Zoo is menig een als afzonderlijk persoon zeer ootmoedig en bescheiden: maar zijne Vereeniging houdt hij voor onfeilbaar. Hij beijvert zich, haar verleden tot elken prijs te verdedigen. Is er iets goeds in de wereld of in de

gemeente rondom hem, dan één van beiden: of het is niet goed, of wel, de Vereeniging waartoe hij behoort, heeft ditzelfde goede altijd gedaan.

Oordeelt billijk, M. H.! over deze neiging. Zij bedoelt meestal niet eigen eer, maar de eere van de zaak des Heeren te handhaven. Des noods is men bereid, elkaar onder vier oogen de waarheid te zeggen. Maar openlijk acht men zich verplicht, voor elkaar partij te trekken om den wille van de zaak des Heeren. En dit heeft inderdaad een zeker recht. Behoedzaamheid is er noodig, om toe te zien hoe men voorzigtiglijk wandele. Want de wereld maakt van elke zwakheid terstond misbruik, om uit de onvolmaaktheid van de dragers van zeker beginsel, tot gebrek in het beginsel zelf te besluiten. Hieruit blijkt, hoezeer de wereld eigenlijk in haar geweten overtuigd is dat ons geloof uit zijn aard tot heiligheid leidt: want, ontbreekt die heiligheid eenigszins, zie, terstond maakt zij er een verwijt van. Daarom doen wij goed en plichtmatig, bijv. wanneer gebreken van stijve, bekrompene, hoogmoedige „orthodoxen” gehegeld worden, met terstond vóór alle dingen in stem ming met hun grondbeginsel, met hun geloofsbelijdenis te betuigen en den smaad daarvan mede voor ons op te nemen; om eerst daarna met het ware in de berispingen in te stemmen. Dus in zooverre is het goed en noodig, elkaar de hand boven het hoofd te houden. Maar in hetgeen verder gaat dan dit, is meestal ongeloof. Namelijk, men meent dwaselijk dat de zaak des Heeren met ons zou staan of vallen!

Bijv. een geloovige heeft iets verkeers gedaan tegenover een ongeloovige. Nu acht men het onvoorzichtig en verkeerd, dat hij eenvoudig zijn ongelijk erkenne. Neen, zegt men, hij moet zijne stelling redden (zijne positie sauveren), anders zou hij der goede zaak schade doen! Alsof

de goede zaak eenigzins aan ons hing: alsof de Heer iemand onzer, zij het dan ook de alleruitnemendste, voor zijne zaak noodig had. Hoe geheel anders doet Gods Woord, als het b. v. Gen. 20, ABRAHAM tegenover den Kanaaniter ABIMELECH doet verlegen staan, schoon daarna ook weder toonende, dat ABIMELECH alléén door de voorbede van Gods vriend behouden worden kan! Hoe geheel anders doet SCHLEIERMACHER, de „ongeloovige” in veler oog, als hij het voor eene uitgemaakte zaak verklaart, dat „behalve CHRISTUS niemand onontbeerlijk is in de gemeente!” (2)

(2) Iets geheel anders is het, wanneer een geloovige niet om iets verkeers in hem (gelijk wij het hier bedoelen) maar om de waarheid die hij verdedigt, door de wereld beschuldigd wordt. Dan is zijne zaak de zaak des Heeren, en dan past hem het heilig zelfgevoel dat zich in de Psalmen zoo dikwerf uitspreekt: het (door de wereld natuurlijk als aanmatiging en wraakzucht veroordeelde) zelfgevoel, waarin de geloovige ook om des Heeren wil het behartigen van zijne eer, het twisten van zijne twistzaak, van den Heer begeert. En het spreekt van zelf, dat dit laatste evenzeer van eene Vereeniging, als van een enkele kan gelden. Over het algemeen (ook met het oog op kleine bijzonderheden in den strijd van onze dagen zij deze opmerking hier aan toe gevoegd) is het van het uiterste belang, onze zaak, omtrent welke wij niets mogen toegeven, zorgvuldig van onze persoon te scheiden. Wordt onze persoon beschuldigd van in iets te hebben gefaald tegenover eene andere, laat ons dan zoo ver mogelijk gaan in vertrouwen op de eerlijkheid van de andere, en voor onze persoon liefst zoo spoedig mogelijk het ongelijk erkennen, ja als dat ongelijk zelfs nog kwestieus ware, het liever zoo spoedig mogelijk ten onzen nadeele aannemen, en den strijd omtrent de zaak er geen oogeblik door vertragen of de aandacht daar af leiden. Want het moet er ons om te doen zijn om de vrijmoedigheid te behouden van de zaak der leugen, waar het noodig is, met alle kracht als een werk der duisternis, als eene macht, eene diepte des Satans te bestrijden, zonder het aandeel te onderzoeken dat de persoon, d. i. het diepste binnenste van den tegenstander, heeft in het te voorschijn brengen van het werk der duisternis in wier strikken hij verward is.

Waartoe spreken wij over dit alles? Om de Vereenigingen tegen te werken, of hare vorming te ontraden? O neen, integendeel, wij zegenen ze. Wij wenschen ze juist naar vermogen te bekrachtigen, door te wijzen op datgene wat haar vroeg of laat doet verkwijnen of ontbonden worden. Kwijning en verval is bij vele Christelijke Vereenigingen niet te miskennen. Wat is dan daartegen te doen? Laat elke Vereeniging gegrond zijn op krachtig persoonlijk geloof. Stelt uw geweten nooit in de Vereeniging buiten U, in de gemeenschappelijke leuze, maar steeds in uzelve. In zulk eene vereeniging zal er moed zijn tot gemeenschappelijke, zoowel als tot persoonlijke schuldbelijdenis en bekeering, waar ze noodig blijkt. Geen collectieve hoogmoed zal ootmoedige vrome christenen langer aan hun verleden binden in naam van de zaak des Heeren, en tot schade voor de zaak des Heeren. En dan staat de weg open om verjongd te worden. Verjonging is bekeering, en bekeering is verjonging. Personen en vereenigingen die aldus den Heer verwachten, zullen de kracht vernieuwen. Zij zullen opvaren met vleugelen als der arenden; zij zullen loopen en niet moede noch mat worden.

De Heer geve ons, hetzij zaamgesloten hetzij op onszelve staande, zulk een ootmoedig, eenvoudig hart. Hij zegene ook deze Jongelingsvereeniging. Amen.

478

N A S C H R I F T.

Om verkeerde uitlegging vóór te komen, merk ik op dat ik in deze Toespraak (die ik, gelijk alles wat ik spreek, niet woordelijk, maar slechts hoofdzakelijk weêrgeven kan) noch de Haagsche Jongelingsvereeniging, noch éenige andere Vereeniging bijzonderlijk op het oog had, maar geheel in het algemeen gesproken heb. Toespelingen zijn er ongetwijfeld in, ja, maar vooral op enkele eigen eenzijdigheden uit eene vroegere, min of meer methodistische periode. Voor ons zelve, gelijk voor Vereenigingen, acht ik dat het groote heerlijke beginsel van de Rechtvaardiging uit het geloof alléén, en niet uit verledene of toekomstige werken, onder honderd andere namen ook met dezen naam kan worden beschreven (gelijk ik het onlangs in eene Voorrede tot de vertaling van Naville's *La vie éternelle* deed): telkens in de kracht des Heeren te verloochenen en af te schudden de antecedenten die ons binden, en elken morgen, na een nacht van verootmoedigende zelfbeschouwing, frisch verjongd weêr op te staan. Wie zich, met mij, door mijne woorden gekwetst acht, onderzoekte zichzelve omtrent het wellicht noodige en heilzame der kwetsuur. Bij waarlijk ernstige Christenen vrees ik echter volstrekt geen duurzaam misnoegen over de hier uitgesproken gedachten. Het geheel der kerk toch is veelzins verdorven.

Wie dat waarlijk mede gevoelt, richt dáárop zijne voor-
 naamste aandacht, en draagt er smart over. Afzonderlijke
 vereenigingen zijn hem als het ware slechts eene nood-
 hulp om een tijdelijk onderkomen te vinden; eene kweek-
 plaats van krachten die daarna aan de kerk ten beste
 gegeven worden, en voor welke gestadig deze bestemming
 in 't oog gehouden wordt. Is het omgekeerd: is de sym-
 pathie van het geheel der Kerk op de afzonderlijke
 Vereeniging overgebracht: ja rust het oog met voorliefde
 op de zonden der Kerk ten einde zich daarna in het
 goede van den afgezonderden kring te verlustigen — dan
 is er ook niet de drang der liefde van CHRISTUS, die met
 het geheel doet mede lijden. Mede lijden, niet met
 gevoel en gedachte slechts, maar met het gansche hart,
 met de geheele persoon: zoodat men den gloed van 't
 eigen geestelijk leven gewillig laat verminderen door
 medestrijd met het verdorde geheel, en zich niet in 't
 warme vertrek wil afsluiten tegen den kouden nevel waarin
 duizenden ronddwalen. Voor het natuurlijke leven ware
 zulk een gedrag dwaze en nuttelooze zelfkwellling. Maar
 de geestelijke liefde begrijpt het anders, Rom. 9 : 3.
 Welnu, wie deze liefde eenigzins verstaat, zal op het
 punt van bijzondere vereenigingen en leuzen niet zoo
 buitengemeen prikkelbaar zijn.

Een krachtvol, mannelijk geloof is ons noodig tegen-
 over de machten des kwaads welke wij bestrijden. Alle
 verkeerd-piëtistische vormelijkheid moet worden afgelegd.
 De wetenschap, de kunst, de maatschappelijke vooruit-
 gang van onzen tijd moet ernstig worden bestudeerd, ten
 einde het onchristelijke daarin, op eigen terrein, grondig
 te kunnen wederleggen. Ik meen dat onder degenen die
 den Heer JESUS in Zijne volheid belijden, nog zeer groote
 verstandelijke, zedelijke en stoffelijke krachten aanwezig
 zijn, die voor dat doel gewonnen moeten worden. Daar-

maar elkanders en eigen reiniging. Aan dat doel in den kring waarin ik met anderen arbeid, door een paar eenvoudige opmerkingen te helpen nader komen, was hetgeen ik met deze Toespraak beoogde. Na hier en daar eenig nadenken te hebben gewekt, ga zij met al het overige voorbij.

BLADVULLING.

Onder het afdrukken komt mij ter hand de Evangelische Volksalmanak, uitgegeven door de Evangelische Maatschappij, jaargang 1865 (niet in den handel) te Arnhem bij G. W. VAN DER WIEL gedrukt. In het verslag van de algemeene vergadering dier Maatschappij, 7 Sept. 1864 te Utrecht gehouden, vindt men (pag. 85) ten bewijze van de vaardigheid van een der Colporteurs dezer Maatschappij om „eenig goed zaad uit te strooijen,” o. a. de volgende mededeeling van dezen Colporteur: aan een Roomsche, die beweerde dat „de predikanten bezig waren om den CHRISTUS van zijn troon te stooten,” antwoordde hij o. a. dat „de valsche luister waarmede men CHRISTUS eeuwen lang heeft omhangen, „’twelk hem al, wie weet hoe lang, heeft verveeld, thans door de „Protestantsche godgeleerden wordt afgenomen; opdat die nederige, reine JEZUS van Nazareth zich voor ons vertoone als onze éénige „Meester, die ons wijst op God,” enz. enz.

Ik schrijf deze woorden over als eene smartelijke toelichting van 'tgeen ik op pag. 4 beweer: „in de wereld vereenigen zich de krachten des kwaads” — helaas! ook onder de leuze van het Evangelie! Mocht soms dit mijn geschrift een geloovigen Roomsche in handen komen, hij wete dan dat er, Goddank! nog vele Protestanten zijn die zich bij dat gesprek bepaald aan de zijde van dien Roomsche tegenover dezen lichtzinnigen spotter zouden gesteld hebben: omdat zij het Roomsche-Katholicisme, met al wat zij daarin afkeuren, toch oneindig hooger stellen dan een Schijn-Protestantisme dat Rome bestrijdt, niet omdat het de christelijke waarheid verminkt, maar omdat het nog iets of veel van die waarheid heeft overgehouden.
